

УДК 165.72

КОЛІЗІЇ ПРО «ЗНАЧЕННЯ» В ФІЛОСОФІЇ МОВИ АНАЛІТИЧНОЇ ТРАДИЦІЇ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ

А.В. Лактіонова, докторант кафедри теоретичної і практичної філософії філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

В статті розглядаються дискусії про проблему значень в філософії мови аналітичної традиції сучасної філософії. Вони є неоднозначними, відбуваються в формально-логічній площині і тягнуть специфічний метафізичний дискурс, в них залучається розгляд проблеми істини; синтаксичний, семантичний та прагматичний рівні мови і мовлення. Видається виправданим радикальний скептицизм про значення, відмова від активного оперування концептом значення мовних виразів в філософських розробках взагалі, і в філософії мови, зокрема. Для обґрунтування такої позиції залучаються ідеї Л. Вітгенштайна та мінімалістський підхід до проблеми істини П. Хорвіча.

Ключові слова: філософія мови, аналітична традиція, мова, мовлення, значення, істина.

Філософія мови є однією з головних дисциплін в аналітичній філософії ХХ століття. Дослідження з філософії мови стали внеском у розвиток теоретичного каркасу вивчення мов; окрім того їх зусиллями вивчалися такі фундаментальні філософські концепти, як істина, референція, значення, можливість, пропозиція, прийняття, імплікація і ін. Розвиток вивчення теоретичного каркасу мов відбувався як розробка про семантичну структуру мов. Дослідження про згадані концепти відбувалося як переосмислення статусу мовного «значення» в порівнянні із мовними вжитками, застосуваннями, мовленням. Обидва зазначені аспекти студій з філософії мови виявилися сприятливими і для торування нових філософських обріїв в цілому, для кожної з філософських дисциплін, тому довгий час йшлося про «лінгвістичний поворот» в їх межах. В даній розвідці переглянемо колізії навколо проблеми значення, що виявляються доволі суперечливими, покажемо виправданість відмови від активного застосування концепту «значення» через їх неплідність, оманливість, плутаність. При цьому згадаємо таких класичних авторів аналітичної традиції, як Г. Фреге [3; 4], Б. Рассел [16], А. Тарський [19; 20], Ф. Рамсей [14], Р. Карнап [1], Л. Вітгенштайн [21], Д. Каплан [7], С. Кріпке

[8], Р. Монтегіо [10], Д. Льюїс [9], Р. Сталнакер [18], В. Квайн [11; 12; 13], П. Хорвіч [5; 6], С. Соамс [17].

В філософії мови йдеться як про осмислення природних мов, так і про аналіз штучних мов, мов, що є предметом винаходу в логіці і математиці. Вивчення засобами філософії мови мовлення, мови в її застосуванні, як практики мовленнєвої активності, залучає як приватний мовний вжиток, думку, так і публічні (навіть інституалізовані, усталені за зразками) мовні здійснення в комунікації. В кожному разі, мові властивий репрезентаційний характер. Окрім випадків, що є специфічними виключеннями, значуще стверджувальне речення репрезентує світ, як такий, що існує в певний спосіб. Стверджувальне висловлювання є констатацією прийняття мовцем того, що світ існує в такий спосіб, як його репрезентує зміст цього висловлювання; тобто змістом такого висловлювання є переконання мовця про світ, порцію реальності, про яку йому йдеться. Репрезентаційний зміст речення, те, як і що ним означається, є обумовлений і залежить від граматичних структур (складових цих структур і їх форм), наявних в даній мові.

Довгий час процес означення реченням, вираження ним дечого значущого, осмисленість речення трактувалася завдяки початковому приписуванню словам чітких значень. Значення досліджувалося як результат і складна функціональна система взаємопов'язаних структур і елементів, включаючи мовні здатності, граматичні, фонетичні і інші технічні структурні ознаки мови, здатності сприйняття і раціональності, актуальні звички і особливості комунікативного середовища і т. д.

Окрім цього, суттєвим для філософського осмислення мовного значення є його стосунок до істини. Істина є одвічною і однією з найскладніших філософських проблем, неоднозначність самого її статусу засвідчує про це: чи є істина сутністю, стосунком, властивістю і т. д.? Як ми зазначали, стверджувальне висловлювання, що має значення (є осмисленим, змістовним, несе певний смисл, зміст), є констатацією прийняття мовцем того, що світ існує в такий спосіб, як його репрезентує зміст цього висловлювання. Тобто, осмислене стверджувальне висловлення, що виражає речення *A*, репрезентує світ (порції реальності), як такий, що існує в певний спосіб. Цей «певний спосіб» начебто накладає на світ умови, тобто світ має бути таким, що відповідає цим умовам, описується ними, тільки тоді світ є таким, що його репрезентує речення *A*.

Зазначені «умови» є одночасно, так би мовити, вимогами до світу, і умовами істинності для *A*. Із врахуванням стосунку значення до істини, отримуємо те, що «мати значення» для *A* і «бути істинним» для *A* завжди наявні одночасно, хоча їх синонімічність залишається окремою популярною темою розгляду.

Послідовне філософське дослідження про мовне значення передбачає каркас для специфікації умов істинності речень. Подібний каркас враховував би, як власне тло, синтаксичну структуру і репрезентаційні можливості мови; часто різноманітні версії подібних каркасів пропонувалися різними логічними системами. Чотири класичні логічні системи, що виявляються подібним каркасом, в першій половині ХХ століття були вироблені Г. Фреге, Б. Расселом, А. Тарським та Р. Карнапом.

Г. Фреге запропонував сучасну символічну логіку, основне застосування якої – це аналіз арифметичних концептів. Його логічна система стала основою для майбутніх композиційних теорій значень, міркувань про референцію і умови істинності. Б. Рассел розширив внесок Г. Фреге, застосувавши його, із відповідними доповненнями і винаходами, до природної мови. А. Тарський розробив теорію і виснував умови істинності для всіх речень в межах певної логічної мови, завдяки специфікації референтів її частин. Сумістивши свої результати, він виробив визначення логічної істини і логічного слідування. Р. Карнап вбачав вагомість наслідків роботи А. Тарського для дослідження про значення, відповідно врахував їх і заклав основу для їх розширення в модальних системах логіки. Результатом його подібних студій постав теоретичний каркас для семантичного дослідження граматично простих, але таких, що мають велику виражальну силу, формальних мов. Природні мови, або принаймні їх фрагменти, достатньо великі за обсягом, можна перекладати на подібні формальні мови.

В такий спосіб філософські дослідження про мову починалися як формально логічні, стосувалися синтаксису і формальних (штучно вироблених, а тому таких, що конструювалися як системи із можливими точними значеннями своїх складових) мов, і модифікувалися до рівня семантики. Це багато спектрові процеси. З одного боку йдеться про те, що навіть суцільно формально визначений синтаксис штучної мови (теорія знаків, оперування символами) не є достатнім, а передбачає, запускає все

більшу і більшу потребу, а тому й увагу, до семантики, тобто теорії значень знаків. Операції з формально точно визначеними знаками, навіть якщо вони здійснюються із суто технічними, штучними завданнями, тягнуть для тих, хто їх виконує, все більшу і більшу потребу, що накопичується на периферії досліджень (і поступово стає не периферійною, а наріжною), враховувати змісти, якими наділяються (можуть бути наділені) знаки. Тобто рівень синтаксису сам собою є пов'язаний із рівнем семантики, який – про значення, перший тягне другий. Семантичний рівень, рівень значень не можна редукувати до рівня синтаксису, суцільно визначити значення в термінах операцій над знаками.

З іншого боку, семантичні процеси, процеси означення, приписування значення, вироблення значень, уходять корінням в природну мову, мову повсякденних практик, мову буденного вжитку. Тому врахування семантичного рівня, вихід на нього, недостатність синтаксичного рівня, імпліцитно плекало увагу до природних мов. Не визнання їх неповноцінними, порівняно з формально-штучними, а їх повнота, що є не від початку логічно визначеною, даною, а ситуаційно динамічною відповідно різноманіттю потреб і контекстів, постає предметом філософських рефлексій.

Іще від часів А. Тарського все більше і більше усвідомлюється неповноцінність формальних мов, порівняно з природними. Першим, на відміну від останніх, бракує чутливості до контексту, форм інтенціональності і ін. Такі логічні конструкції, що залучають епістемічні, контрфактичні, модальні (більш загально) оператори, є інтенціональними. Тобто їх розширення, їх застосування, їх значення істини не детермінуються референцією до їх окремих складових, сукупністю таких референцій. Вони залучають такі виміри значення, що є поза і понад референціями до власних складових. А. Тарський прагнув умов істинності для речень в такому сенсі.

Врахування зазначених аспектів призвело до визнання слабкості, недостатності приписування умов істинності реченням в межах формально-логічних теорій. Проте прагнення удосконалити такі теорії, підвищити їх повноту (в смислі обсягу чинного застосування) і валідність, зняти і подолати їх обмеженість і проблемність, залишаються серед завдань логіків навіть до тепер, у відповідності із потребою в розбудовах все більш і більш спеціальних програмних забезпечень і їх впровадження,

плідного функціонування в буденному і науковому подієвому перебігу. Іntenсiональнi логiчнi системи, що були б чутливими до контекстiв, враховували можливі контекстуальні семантичні модифікації, продовжують розроблятися. Тобто намагання, якщо не повністю подолати, то принаймні покращити проблемність і обмеженість застосувань формально-логічних систем, продовжуються. Частіше за все надії на їх плідну реалізацію пов'язують з тим, щоби релятивізувати теорії істини, подібні до варіанту А. Тарського, у відповідності до контекстів висловлювань і можливих станів світу навкруги.

Фактично, зазначена релятивізація виявляється розбудовою семантики можливих світів. Свої варіанти подібних семантичних систем запропонували іще в середині ХХ століття С. Кріпке, Р. Монтегю, Д. Льюїс, Р. Сталнакер, Д. Каплан і ін. Кожен з них вводив більш сильні і досконалі умови істинності, порівняно з попередніми, їх формальний характер зберігався, а сфера розповсюдження розширювалася, ставала більш спеціальною, такою, що враховувала контексти пропозиційних настанов. Логічна валідність мови розширювалася, порівняно до варіанту А. Тарського так, що технічними засобами уможлиблювалося включати до системи модальні концепти, наприклад, «необхідно», «можливо», «могло б бути», часові ознаки (відповідні часовим параметрам в природних мовах – часам дієслів), індекси (типу «я», «він», «тепер»). Подібне збагачення каркасу філософського вивчення «значення» підкріплює сподівання, що природну мову можна і варто плідно розглядати формально-технічними засобами відповідно тому, як це започаткував А. Тарський.

Проблема значення носить і метафізичний характер. Неясним залишається метафізичний статус пропозицій, можливих світів та положень справ в їх межах. Пропозиції виступають значеннями речень, предметами для настанов. Серед пропозиційних настанов можна виокремити переконання, знання, сподівання, скептичні закиди і т. ін. Значення не дедукуються в достатній спосіб із теорій про умови істинності, і не визначаються достатньо задовільно в термінах можливих світів та положень справ в їх межах. Не можна прийняти їх і в статусі таємничих містичних об'єктів, репрезентаційних абстрактних сутностей (як до цього небажаного традиційного кроку в історії філософії доводилося не раз вдаватися неминуче, часто навіть просто з логічної точки зору).

В філософії свідомості аналітичної традиції однією з провідних тем є тема когнітивних (ментальних) станів. Якщо виходити в дослідженні із прийняття попередньо, незалежно від мовця, наявних даних мовних значень пропозицій, то виникає потреба пояснити їх репрезентаційний зміст в стосунку до зазначених когнітивних (ментальних) станів: як, завдяки чому когнітивний стан мовця – про незалежний в своєму існуванні зміст, що кореспондує світу, як мовець виражає його мовними засобами? Натомість, С. Соамс [17, с. 109-130] пропонує пояснювати репрезентаційний характер пропозицій, і відповідних мовних виразів, які їх виражають, в термінах репрезентаційного характеру когнітивних станів свідомості мовця.

С. Соамс розробляє концепт станів можливого світу. Стани можливого світу є його властивостями, що специфікують яким би був цей можливий світ, якщо базові пропозиції, якими визначаються зазначені властивості, були б істинними. Окрім цього, концепт станів можливого світу пов'язаний з такими темами для осмислення і обґрунтування, як: розміщення (пристосування) метафізично неможливих, а епістемологічно можливих станів в межах обсягу даного можливого світу; дослідницька відносність (релятивність) місця станів на тлі можливого світу в цілому, потрібних для розбудови теорій; апіорний характер знання про стани можливого світу; пояснення чому стани актуального світу можна знати або в спосіб, подібний до станів можливих світів, або як такі, що є даними емпірично і прописані завдяки застосуванню відповідних логічних індексів. Авторіві є очевидним небажаний парадокс: потрібне *апіорне* знання істин про *апостеріорні* пропозиції про стани актуального світу. Тобто, маємо визнати, що певні істини є, в принципі, такими, що їх можна знати апіорно, і, одночасно, що прості висновки з них (які мали б бути дедуктивно необхідно апіорні) не є такими, що ми їх автоматично знаємо апіорно.

Отже, семантичний рівень, рівень значень перевищує, не вміщається в суто формальні, технічно прописані механізми оперування знаками, що позначають ці значення. Семантичний рівень передбачає врахування контекстів здійснення значень, не як даних наперед, а як таких, що конституюються практикою, безпосередньо контекстами вжитку знаків (мови). Тобто, семантичний рівень виводить нас на прагматичний рівень.

Прагматика філософії мови – про стосунок між теоріями лінгвістичних значень і теоріями їх мовного вжитку, мови в застосуванні. Даний стосунок є доволі проблематичним, саму лінію поділу між семантикою і прагматикою є проблематичним визначити. Зазначений розподіл – в фокусі сучасних інтенсивних філософських досліджень, досліджень про стосунок між значенням і його застосуванням, вжитком, про те, що робити з традиційним розумінням цього стосунку: захищати і утримувати, чи спростовувати і відкидати?

Згідно з традиційним розумінням, семантичним змістом речення, вжитого в контексті, є пропозиція. За нормальних обставин (не парадоксальних, не таких, що є виключеннями) завдяки висловлюванню відповідного речення в певному контексті, пропозиція (яка конститується його здійсненням, а тому виражається даним реченням) є такою, що приймається, затверджується, як прийнятна, і, в такому смислі, є джерелом для всіх можливих підпорядкованих її змісту тверджень. Проблемність традиційного розуміння пов'язана з тим, що є можливою нескінченно багатоманітна варіативність виражень, конструкцій і застосувань речення. Прагнення запобігти цій проблемності здійснюються в емпіричній лінгвістиці завдяки кропіткому порівняльному семантичному аналізу можливих застосувань мови в різних контекстах, аналізу випадків, що виявляються закидами проти традиційного розуміння розрізнення між значенням речення і його застосуванням. Фактично, подібні аналізи є прагматичними за своїм спрямуванням.

Наприклад, С. Соамс захищає розуміння стосунку між значенням речення і його застосуванням в термінах появи, виникнення: значення речення конститується рядом обмежень про нормальність його граматичної форми і інших лінгвістичних ознак, саме вони *обумовлюють* те, що і як можна ствердити реченням, а більш широко – що і як можна виразити реченням. Тобто, йдеться про те, як застосовувати речення, як його вживати, як речення постає слухним в контексті вжитку, чому поява, виникнення речення є виправданим.

Якщо, як виявляється, речення є синтаксично повним, валідним, а семантично не повним, незавершеним, то його семантичний зміст не детермінує в повному обсязі зміст думки (пропозиції), те, яку оцінку істини (що є особливо актуальною у випадку твердження) йому приписати, а тому потрібно враховувати прагматичний рівень вжитку речення.

Синтаксис доповнюється семантикою, а семантика – прагматикою, тільки тоді філософська рефлексія про мову в термінах семіотики (загальної теорії знакових систем, а мова є такою системою) може стати плідною і задовільною.

Припустимо, що значення мовного виразу p , що є стверджувальним реченням, є завершеною повноцінною пропозицією, виокремленим змістом. Тоді, при нормальному застосуванні p виражається певна думка, переконання, зміст, або ж результат дедуктивного висновку з p . Тобто, в застосуванні зміст p прагматично збагачується, виявляється прагматичною модифікацією p . Можливі різноманітні інтерпретації того, що ж саме виражається в застосуванні – p , чи дещо інше, p^* . Такі інтерпретації, окрім смаку інтерпретатора, залежать від стосунку між p і p^* (наскільки вони різняться), а також від самих пресупозицій конкретного контексту.

В. Квайн був впливовим скептиком в стосунку до мовних значень. Він радикально перепитував про значення слів, заперечував концептуальну цінність «значення», виступав прагматистом в стосунку до значень, йому йшлося про говоріння в термінах прагматичних мовленнєвих операцій. Проте, стосовно кожного слова можна поставити запитання і отримати, на думку, наприклад, С. Соамса, коректну відповідь «що воно означає»; а якщо відповіді на таке запитання стосовно двох різних висловів збігаються, визнавати їх синонімами. С. Соамс виступає проти філософсько-методологічного скепсису в стосунку до концепту «значення», а також в стосунку до концепту «пропозиція» (який був розповсюджений у зв'язку із згадуваним вище суцільно спекулятивним статусом наперед даних змістів).

В такий спосіб, залишаються серйозні ускладнення про те, як витлумачувати і розуміти те, які частини (і як) інформації, доступної мовцеві, передаються, виражаються ним при застосуванні речення у висловлюваннях, і є включеними, входять до змісту, значення цього речення, а які – ні, і чому? Попри згасання інтересу до філософії мови останніми десятиріччями, для багатьох філософів сьогодення залишається актуальним пошук таких *принципів*, що дозволили б випрацювати відповіді на щойно наведені запитання; розрізнити сутнісні аспекти значення від аспектів його застосування; сформулювати концепцію про те, чим є значення в такий спосіб, що нею прояснювалася б зазначена вимога, що значення мовного виразу можна розуміти таким, що містить різноманітну

інформацію, що її можна розкласти на частини і аналізувати які з них (і як) виявилися у висловлюванні. Нам видається очевидним прикладний лінгвістичний характер таких пошуків, а сферою їх протікання, фактично виступають емпіричні дослідження лінгвістів.

Ми підтримуємо радикальний скептицизм стосовно мовних значень. Коріння даного скептицизму нам видається напряду пов'язаним не тільки з розробками В. Квайна, який, окрім іншого, виступав і радикальним натуралістом, зокрема – в стосунку до філософських студій, говорив про їх редукцію до емпіричної психології, а взагалі – в стосунку до всіх соціальних наук, з чим важко погодитися. Важливим джерелом скептицизму стосовно мовних значень, заперечення плідності філософського осмислення цього концепту, і взагалі оперування ним, нам видається філософський доробок Л. Вітгенштайна і П. Хорвіча.

П. Хорвіч розробив мінімалістську теорію істини [6], в якій носієм істини є речення, істинність є його властивістю, а її визначенням є схема еквівалентності, в якій відсутні лапки (p є істинним, якщо і тільки якщо p), подібна формальному визначенню істини А. Тарським. Фактично П. Хорвіч мінімізує значущість концепту «істина». Його схема еквівалентності є мінімумом, який можна визначено стверджувати про істинність речення, інші операції з поняттям істини є невиправдано неоднозначними, такими, що затьмарюють, а не удосконалюють філософський аналіз. Про надлишковість «істини» в свій час говорив Ф. Рамсей. Отже, можливо, варто говорити і про надлишковість «значення», хоча сам П. Хорвіч цього кроку не здійснює, проте є близьким до нього [5]. Окрім цього, як розбиралося вище «значення» часто витлумачується в термінах істини, останній концепт сам по собі є достатньо проблемним. Тому згадування П. Хорвіча видається виправданим і в цьому смислі.

Філософський статус «значення» мовного виразу виявляється настільки неоднозначним, що цей концепт не стільки прояснює філософські дослідження, скільки ускладнює і затьмарює їх. Л. Вітгенштайн наголошував на шкідливості останніх процесів, наполягав на елімінації з наукового і філософського обігу таких концептів, оперування якими виявляється такими процесами. А стосовно значення мовного виразу, зводив його аналіз до застосування, контекстуального вжитку, значення визначається у застосуванні. Такий спосіб визначення у

вжитку не власне визначенням (встановленням необхідних і достатніх умов), а є описом, проте опис має бути чинним, а не спекулятивно-теоретичним. Тобто змінюється методологія визначення, актуалізується перебір і концептуальне (а не абстрактне) узагальнення того, як в конкретних випадках слова можуть означати, йдеться про те, що мовні вирази означають, але не мають усталених значень. Те, як мовні вирази означають, виражається набором екземплярів (смплів) вжитку слів.

Оскільки в історії аналітичної філософії мови в ХХ столітті мали місце різноманітні, інколи кардинально, підходи до проблеми значення, є очевидною неможливістю їх уніфікації в один загальний, та він і не був би потрібним, зважаючи на актуальність плюралістичних методологій в сучасних філософських і наукових розробках. Проте у випадку із «значенням» виникає суцільна плутанина, оскільки зазвичай цей концепт наділяють різними статусами, смислами і контекстами визначення, кожний з яких претендує на самозрозумілість і її очевидність з позицій здорового глузду, або ж на виправданість формально-технічних перевантажень через недосконалість і недостатність здорового глузду. Коли йдеться про мову і мовлення, вони виявляються само-референтними, їх опис не видається парадоксальним в термінах них же самих (ми описуємо мову (мовлення) мовою (мовленням), без дистанції на рівень мета-мови, а із середини неї самої); стосовно встановлення значення «значення» (опису та визначення значення «значення») виникають ускладнення. Мовні вирази означають, але їм не властиві усталені значення. Тому нам видається виправданою відмова від оперування терміном «значення» в філософських розробках, визнання його надлишковості.

Література

1. Carnap R. *Meaning and Necessity*. / R. Carnap. – Chicago, Illinois: The University of Chicago Press, 1947. – 231 p.
2. *Contemporary Perspectives in the Philosophy of Language*. – Minneapolis: University of Minnesota Press, 1979. – 428 p.
3. Frege G. *On Sense and Reference*. / G. Frege. // Morris M. *An Introduction to the Philosophy of Language*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006. – P. 21-48.
4. Frege G. *The Thought: a Logical Inquiry*. / G. Frege. // *Readings in the Philosophy of Language* / ed. by P. Ludlow. – Cambridge, Mass., London: MIT Press, 1997. – P. 9-30.

5. Horwich P. Reflections on Meaning. / P. Horwich. – Oxford: Clarendon Press, 2005. – 236 p.
6. Horwich P. Truth. / P. Horwich. – Oxford: Oxford University Press, 1998. – 157 p.
7. Kaplan D. On the Logic of Demonstratives. / D. Kaplan. // Journal of Philosophical Logic, # VIII, 1978. – P. 81-98.
8. Kripke S. Naming and Necessity. / S. Kripke. – Harvard: Harvard University Press, 1980. – 172 p.
9. Lewis D. Counterfactuals. / D. Lewis. – Harvard: Harvard University Press, 1973. – 160 p.
10. Montague R. Formal Philosophy: Selected Papers of Richard Montague. / R. Montague. / ed., with an introd. by R. H. Thomason. – New Haven: Yale Univ. Press, 1979. – 369 p.
11. Quine W. V. O. From a Logical Point of View. / W. V. Quine. – N.Y.: Harper Torchbook, 1963.– 184 pp.
12. Quine W. V. On What There Is. / W. V. Quine. // Review of Metaphysics, 1948, № 2, (5). – P. 21-36.
13. Quine W. V. Philosophy of Logic. / W. V. Quine. – Cambridge, Mass.; L.: Harvard University Press, 1986. – 109 p.
14. Ramsey F. P. Philosophical Papers. / F. P. Ramsey. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – 284 p.
15. Readings in the Philosophy of Language / ed. by P. Ludlow. – Cambridge, Mass., London: MIT Press, 1997. – 1073 p.
16. Russell B. The Principles of Mathematics. / B. Russell. – L.: Routledge, 1997. – 534 p.
17. Soames S. Philosophy of Language. / S. Soames. – Princeton, Oxford: Princeton University Press, 2010. – 189 p.
18. Stalnaker R. A Theory of Conditionals. / R. Stalnaker. // Studies in Logical Theory, American Philosophical Quarterly, 1968. – P. 98–112.
19. Tarski A. The Concept of Truth in Formalized Languages. / A. Tarski// Logic, Semantics and Methamathematics. – Oxford: Oxford University Press, 1956. – P. 152-278.
20. Tarski A. The Semantic Conception of Truth and the Foundations of Semantics Description. / A. Tarski.// Readings in Philosophical Analysis, ed. by H. Feigl, W. Sellars, 1949. – P. 52-84.
21. Wittgenstein L. Philosophical Investigations. / L. Wittgwnstein. – Oxford: Basil Blackwell, 1958. – 232 p.

**COLLISIONS ABOUT «MEANING» IN THE PHILOSOPHY OF
LANGUAGE OF ANALYTIC TRADITION OF
CONTEMPORARY PHILOSOPHY**

A.V. Laktionova

In the article the discussions about the problem of meaning in the philosophy of language of analytic tradition of contemporary philosophy

are considered. They are ambiguous, take place in the formal logical plane and presuppose a special metaphysical discourse; involve elaborations about the problem of truth; syntactic, semantic and pragmatic levels of language and speech. It seems acceptable to postulate radical skepticism about meaning of linguistic expressions, avoid any active operation with the concept of meaning in philosophical investigations in general, and in philosophy of language, in particular. To justify such a position we appeal to some ideas of L. Wittgenstein and to minimalistic approach about the problem of truth of P. Horwich.

Scientific study of language and language in use are considered in the philosophy of language. It could strive to clarify meanings of natural languages as well as meanings of artificial formal languages. The use of language can be private (in a conscious thought) and public (even institutionalized) – in communication. Language always has representational character. Linguistic sentences represent the world (in portions) as being in a certain way. Assertive utterance represents the world to be in a way it describes it. Representational contents of sentences depend on their grammatical structure and other technical linguistic properties. Representational content of a sentence is its meaning and depends on representational contents of its parts, constitutive elements.

Studying of meanings involves relationship between meaning and truth of linguistic unit (sentence). The systematic study of meaning requires a framework for specifying the truth conditions of sentences. The basis for the finding of these conditions is provided by syntactic structure of a sentence and the representational contents of its parts. The latter has semantic scope. Four main logical systems of the beginning of XXth century, by G. Frege, B. Russell, A. Tarski, R. Carnap, were devoted to formally analyze the meaning and truth of linguistic expressions with the primary attention to the syntactic level. Elaborations of them lead to recognize the lack of semantics, interconnectedness between syntactic and semantic levels of semiotics (as a general theory of signs, the third part of which is pragmatics, and it was brought into attention of philosophers of language and logicians a bit latter).

In the middle of XXth century philosophical analyses of language concentrate on context-sensitivity and intensionality of natural languages. There appeared context-sensitive intensional logical systems, possible world's semantics. Outstanding examples of such elaborations are provided by logical systems of S. Kripke, R. Montague, D. Lewis, R. Stalnaker, D. Kaplan.

This time, modal concepts like «necessary», «possible», «could», «would», temporal and indexical notions were paid attention to, which enriched the framework for studying meaning. But new challenges, including metaphysical, were aroused. The status of contents or meanings, that are expressed by sentences appeared problematic in both streams of dealing with it: as possible world states and as propositional attitudes. Further, from the side of philosophy of mind the question about how meanings are related to cognitive (mental) states came to the fore.

Linguistic expressions are relevant only in the process of their realization. So their value consists in particular realization of our ability to utter something. And this value is the only instance of their significance. Mostly meanings are just titles. Meaning as a philosophical category is redundant. Linguistic expression is significant in every

realization of it by a speaker. We mean in the process of particular speech realization of a linguistic expression. Our words mean, but do not have meaning. Meaning is a linguistic, speech acting. When we analyze a content of linguistic expression, we consider how it was meaningfully used, how it meant, not the meaning it refers to. At the same time there could be some special context when we operate with the process of linguistic meaning conceptually, analyze it as a possible sample. Utterance is understood in a broad sense of expression. We can produce the utterance in a given context. Apart from the situation where it is used it has no such a status of significance. Linguistic expressions are relevant only in the process of their accomplishing.

Key words: philosophy of language, analytic tradition, language, speech, meaning, truth.

КОЛЛИЗИИ ПРО «ЗНАЧЕНИЯ» В ФИЛОСОФИИ ЯЗЫКА АНАЛИТИЧЕСКОЙ ТРАДИЦИИ СОВРЕМЕННОЙ ФИЛОСОФИИ

А.В. Лактионова

В статье рассматриваются дискуссии о проблеме значения в философии языка аналитической традиции современной философии. Они являются неоднозначными, имеют место в формально-логической плоскости и обуславливают специальный метафизический дискурс; затрагивают рассмотрение проблемы истины; синтаксический, семантический и прагматический уровни языка и речи. Представляется оправданным радикальный скептицизм про значения языковых выражений, отказ от активного оперирования концептом значения в философских разработках вообще, и в философии языка, в частности. Для обоснования такой позиции берутся во внимание идеи Л. Витгенштейна и минималистский подход к проблеме истины П. Хорвича.

Ключевые слова: философия языка, аналитическая традиция, язык, речь, значение, истина.